12:2008

deník
jižní Čechy

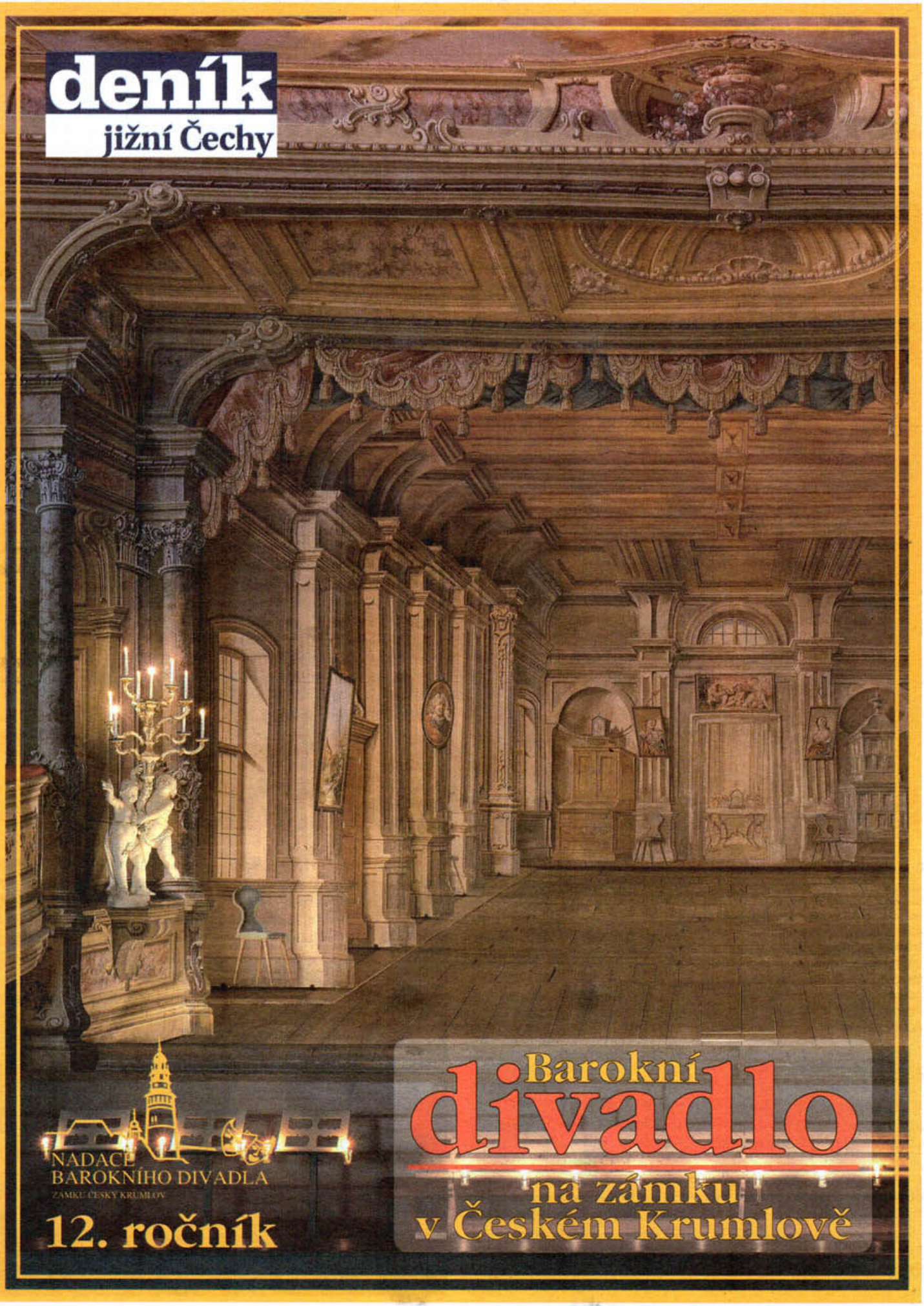

Barokní divadlo na zámku v Českém Krumlově

NADACE BAROKNÍHO DIVADLA
ZÁMKU ČESKÝ KRUMLOV

12. ročník

Vážení čtenáři a příznivci Nadace Barokního divadla...

...jako každým rokem jsme vám připravili tuto malou publikaci, která je ukázkou toho, čeho jsme minulý rok docílili a co si přejeme udělat v roce 2008.

Ze vzdálené, zimní, zasněžené Kanady jsem s Vámi a se zájmem sledoval politické pletichy kolem volby prezidenta. Lidé jsou politická stvoření. Děláme to rádi, leč neradi to přiznáváme.

Od roku 2002 nadace pořádá mezinárodní konferenci „Svět barokního divadla" jejíž přednáškové náměty se každým rokem zaměřují na jinou zájmovou oblast barokní společnosti úzce spjatou s dvorským divadlem.

Jeden z námětů letošní konference bude politická důležitost soukromých, dvorských festivit. Schwarzenbergové byla politická elitamonarchie a slavnosti na Českém Krumlově se tím řídily.

Byli zváni hosté, kteří ovlivňovali politiku země, aby se účastnili a velmi často aktivně, těchto drahých a komplexních oslav.

Dramaturgie se vždy řídila tím, aby strůjce ukázala jako člověka vzdělaného, zajímajícího se hluboce o klasickou minulost, hudbu ,tanec, elegantní to nástroje politického života osmnáctého století, ale i vědu, zemědělství, metalurgii a hlavně architekturu. To vše muselo být nenásilně začleněno do slavností, ke kterým byli zváni často i významní obyvatelé měst a poddaní.

Oslavy, a k nim stačila záminka, jako třeba jmeniny, narozeniny, svatby, trvaly celé dny, jejich součástí byly plesy, karnevaly či divadelní představení hrané často majiteli, jejich rodinou a pozvanými hosty.

A zde byla příležitost ukázat pána domu ve světle vzdělanosti a znalosti klasické mytologie a možnost ho obléci do kostýmu mýtického hrdiny či boha a snést ho z oblak v létacím stroji.

Vše něco symbolizovalo a zasvěcenému jemně utvrzovalo politickou důležitost pořádajícího.

Přeji Vám úspěšný rok končící symbolickou, českou osmičkou.

Petr Perina,
předseda Nadace barokniho divadla

Svět barokního divadla na DVD

PAVEL SLAVKO

Jsou dva dech beroucí momenty související s barokní divadelní scénou na zámku v Českém Krumlově. Prvním je magická atmosféra vrcholně barokní scény nasvícené v mihotavém pološeru zdůrazňující perspektivu, hloubku a okázalost barokního umění.Druhým nejvíce působivým momentem je pak kouzlo scénické proměny či výměny scény.

Divadelní atmosféru si může procítit přes 15 000 návštěvníků, kteří navštíví divadlo během sezóny. Kouzlo výměny scén však mohlo prožít pouze cca 400–500 účastníků experimentálních představení během sezóny. Pro sezónu 2008 přicházíme s velkou novinkou pro návštěvníky divadla a tím je DVD nazvané „Svět barokního divadla".

Společnost ALPHA PLUS Pro, v osobě kameramanů a scénaristů Dana Krameše a Natálie Nádassy tři roky velmi obětavě zajišťovala sběrné záběry z experimentálních představení a nyní je připraven dvanáctiminutový sestřih, který předvádí to nejvýstižnější a nejcenější z barokního divadla. Scénické proměny scén Sálu, Zahrady, Vězení, Lesa, Vojenského tábora a Chrámu v reálném čase a v původní jiskřivé až vypjaté atmosféře živého představení.

Dále seznámí zájemce s procesem obnovy divadla, objektiv kamery nahlíží do depozitářů, depozitárních skříní a odhaluje bohatství divadelních kostýmů, rekvizit a dekorací a neodbytná kamera zprostředkuje divákům i pohledy do zákulisí na jednotlivá podlaží jevištní techniky a na práci mašinistů obsluhující techniku. Všechny záběry propojuje kultivované a až divadelně dramatické slovo komentáře, který čte Jan Kačer.

Autoři připravili mimořádné dokumentární dílo, při kterém se museli vyrovnat se vším nepohodlím které divadlo přináší. Nedostatek osvětlení, složitá orientace v jednotlivých prostorách divadla a hlavně nezbytnost zachytit nejdůležitější několikavteřinové, doslova prchavé okamžiky, které po odeznění jsou již nevratné. Natočený dokument bude uváděn návštěvníkům při prohlídkách zámeckého divadla, bude předváděn na konferencích a seminářích, a do budoucna půjde o ojedinělý dokument z časů obnovy a oživení barokního divadla.

Stolování na barokních tabulích

PAVEL SLAVKO

Velkolepé slavnosti vztahující se k náboženskému nebo civilnímu tématu doznaly v 18. století svého vrcholu a byly výrazem moci, reprezentovaly společnost, stav či osobnost.

Okázalá konzumace pokrmů v rámci rituálu stolování představovala významnou událost každodenního i slavnostního života na aristokratickém dvoru.

Stoly byly v sálech uspořádány podle přísných kompozičních zásad potvrzující větší nebo menší důležitost místa, a tedy i pozici v hierarchii společnosti, byly pokryty drahými ubrusy, vzácné nádobí bylo symetricky rozloženo a ústřední místo na stolech bylo vyhrazeno mistrovskému kulinářskému výtvoru.

Nejhonosněji aranžované byly zejména „přední tabule", tj. stoly pro vzácné hosty či oslavence, které byly dominantním místem celého uspořádání.

Jedním z velmi důležitých měřítek reprezentace byla kvantita pokrmů, jejich orginální úprava, pestrost nabízených kulinářských výtvorů a také výtvarné až umělecké aranžování.

Potřebné suroviny se zajišťovaly z domácích i zahraničních zdrojů. Například domácí zvířata, zvěřina, ryby, ovoce, zelenina, hrách, jáhly, oves, pšenice, pohanka, mák, mléko, máslo, tvaroh, vejce, med, exotické ovoce, cukrovinky, pečiva, sýry, ořechy, olivy, víno, pivo, koření, sladké sirupy, kakao, čokoláda.

Zvláštní význam byl kladen na vzhled, vůni a chuť pokrmů. Zdobení pokrmů a barevně a tvarově výtvarné kombinace se považovaly za velké umění, a tak vedle kuchařů pracovali na slavnostních tabulích také zdatní řemeslníci, malíři či umělci.

Především „jídlo na podívanou" (dnes bychom řekli zážitková gastronomie) bylo svébytným kulinářským a uměleckým dílem. Pro umocnění dojmu se vedle potravin ke konzumaci využívalo původního opeření, kůže, šupin, pařátů a zubů, zlatem se pokrývaly nohy, pařáty a ploutve, z barviva květů, koření, ovoce a zeleniny se získávaly bílé, žluté, červené, zelené, modré a černé tóny k barvení perníků, marcipánů, kaší, polévek, bonbonů, ovoce, zeleniny.

Podpůrné konstrukce ze slámy, dřeva a plátna dovolily vytvářet složité obrazce, tvary až skulptury. Jsou popisovány případy, kdy se konstrukce pohybovaly na způsob orlojů či betlémů, celkový efekt pak doplňovalo tekoucí či prýštící víno, dým, plameny či pyrotechnické hříčky.

Historické výzkumy o zásobování dvora potravinami, kuchyňské přípravě, stolování, jídelníčku, dochovaná ikonografie o aranžování stolů v prostředí šlechtických dvorů jsou pro nás poučením a velkou výzvou k praktickým experimentům.

INZERCE

Chvalšinská 247, Č.Krumlov
tel./fax 380711418, 602 133355
www.hotelzeus.cz
hotel@hotelzeus.cz

Ubytování v 7 pokojích v klidném prostředí poblíž centra Č.Krumlova,
tenisová hala a venkovní kurty, vlastní parkoviště, venkovní bazén, výborná hotelová restaurace.
Příznivé ceny, vhodné na sportovní i rekreační pobyty !!!

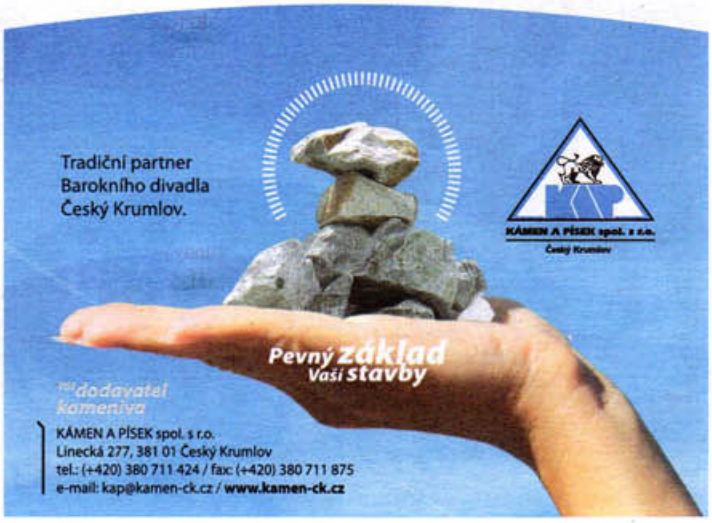

Balet z archivu: Čarovná girlanda

HELENA KAZÁROVÁ

U příležitosti mezinárodní konference „Svět divadla" se 1. června 2007 uskutečnila na jevišti zámeckého divadla novodobá světová premiéra baletu Čarovná girlanda.

Tímto rokokovým „kouzelnickým" baletem se diváci měli možnost potěšit po 250 letech od jeho uvedení u vídeňského dvora.

Tento titul byl vybrán pro velké množství původních pramenů, které se k němu dochovaly jak přímo v Českém Krumlově, tak i na dalších místech, a také proto, že Čarovná girlanda (La guirlande enchantée) vyjadřuje esenci rokoka a v 2. polovině 18. století se hrála v mnoha evropských divadlech.

Příprava novodobého uvedení nebyla snadná – ostatně platí, že je snazší vytvořit dílo úplně nové, než kvalitně a odpovědně vdechnout život dílu „z archivu".

Nejprve je třeba připravit notový materiál, aby hudebníci, kteří ovládají hru na dobové nástroje, mohli pod vedením zkušeného dirigenta dílo hudebně nastudovat.

Co nejdříve musí hudebníci zhotovit zkušební nahrávku, neboť na jejím základě pak vytváří choreograf, znalý pohybových principů a choreografických postupů dané doby, jednotlivé taneční party. Choreograf zároveň vytváří na podkladě hudby celý příběh, musí rozpoznat, která hudba se hodí k vyjádření toho či onoho jednání postav podle libreta.

Poté si musí vybraní tanečníci osvojit své taneční party a také se naučit pohybovat po prostoru, vyjíždět a zajíždět propadly apod. Zároveň s tím se vybírají, šijí či upravují kostýmy a v případě zámeckého divadla vybírají vhodné kulisy a zkouší barokní scénické efekty. A těch bylo v Čarovné girlandě mnoho!

Posudte sami: Během 24 minut se scéna proměnila před užaslými zraky diváků třikrát! Z lesa s tajemnou chýší jste se dostali „mávnutím proutku" (ve skutečnosti nasazením sil 24 mašinistů) do nádherné zahrady, pak do krajiny s výhledem na moře a nakonec balet skončil v nádherném sále.

Každých šest minut mělo oko rokokového diváka jiný vjem.

A k tomu přidejme proměnu kostýmů hlavních představitelek přímo na otevřené scéně: mžikem se z chudičké pastýřky stala dáma v nádherných šatech či Skotka v kiltu. Sjížděla mračna, hřměl hrom.

Toto představení umožnilo vyzkoušet mnoho nového, a tím dospět k dalšímu poznání divadelní provozovací praxe 18. století.

Poprvé v historii novodobých scénických zkoušek barokního zámeckého divadla byla na jevišti použita funkční kopie kostýmu z depozitáře tohoto divadla – kostým Čaroděje (Mága), který je zmiňován v nejstarším inventáři již roku 1763 a pochází tedy ze stejné doby jako balet Čarovná girlanda.

Poprvé se také hrálo dílo z doby vzniku schwarzenberského divadla, tj. z druhé poloviny 18. století a ve své původní, nezkrácené verzi.

Objev pohřešované pražské opery A. Vivaldiho „Argippo“

Antonio Vivaldi dnes patří k nejznámějším skladatelům období baroka. Zatímco se však neobyčejné popularitě těší především poměrně malá část jeho instrumentálních koncertů, jeho operní tvorba je širšímu publiku stále ještě víceméně neznámá.

Vivaldi byl přitom ve své době uznávaným operním skladatelem: z tištěných libret jsou známy více než čtyři desítky titulů, zhruba u poloviny se dochovala i hudba. Dnes dochází především zásluhou specializovaných italských souborů k postupnému znovuobjevování Vivaldiho operního odkazu.

Každé nové nastudování překvapuje typickým „vivaldiovským“ melodickým bohatstvím, ale také mimořádným smyslem pro vystižení dramatických situací, prozrazujícím znamenitého operního skladatele.

Předmětem zájmu českých badatelů je Vivaldiho vztah k českým zemím. Především díky výzkumu doc. Tomislava Volka jsou dnes známé Vivaldiho kontakty s příslušníky české a moravské šlechty, pro něž zkomponoval četná díla.

Dokonce i slavné koncerty „Čtvero ročních dob“ skladatel dedikoval hraběti Morzinovi, majiteli Vrchlabského panství a paláce na Malé Straně v Praze.

Zvláštní kapitolu ve vivaldiovském bádání představuje skladatelův vztah k pražské italské operní společnosti, která v letech 1724–1734 působila v paláci hraběte Sporcka. Impresário společnosti, Benátčan Antonio Denzio, byl Vivaldiho přítelem a řada jeho zpěváků před příchodem do Prahy účinkovala v benátských premiérách Vivaldiho oper za autorova řízení. Vivaldi působil pro Denzia jako agent, to znamená, že mu za Alpy posílal partitury operních novinek, vyhledával a doporučoval mu zpěváky apod. Denziova společnost uvedla v Praze šest Vivaldiho oper, z nichž čtyři byly převzaté tituly uvedené již dříve v Itálii a v jednom případě se jedná o tzv. „pasticcio“, tj. novou operu sestavenou z árií ze starších oper.

Právem tedy největší zájem badatelů poutá Vivaldiho opera „Argippo“ uvedená v Praze na podzim roku 1730. Pouze u tohoto titulu se jednalo o originální Vivaldiho práci pro Prahu a Vivaldi také její provedení s největší pravděpodobností sám řídil.

Pro tuto hypotézu se zatím bohužel nenašel přímý doklad, nicméně v letech 1729–1730 je doložen skladatelův pobyt ve Vídni a v Praze.

Opera „Argippo“ byla dosud známá pouze z dobového tisku libreta uloženého v pražské Národní knihovně, hudba byla považována za ztracenou.

Na konci loňského roku se mi podařilo nalézt v bavorském Řezně podstatnou část tohoto pohřešovaného díla. Jedná se o anonymní rukopisný svazek obsahující italské operní árie z 30. let 18. století. Árie se podařilo identifikovat jako díla L. Vinciho, G. B. Pescettiho a J. A. Hasseho.

Značnou část rukopisu ovšem tvoří árie, jejichž texty jsou identické s áriemi z libreta pražského „Argippa“.

Podrobné zkoumání provenience rukopisu, stejně jako hudební analýza nalezených árií jednoznačně potvrzují Vivaldiho autorství. Objev byl uznán vědeckou komisí Italského Institutu Antonia Vivaldiho (Istituto Italiano Antonio Vivaldi) v Benátkách a prezentován před odbornou veřejností na mezinárodní konferenci „Antonio Vivaldi, Passato e Futura“ (Antonio Vivaldi, minulost a budoucnost), kterou letos v červnu v Benátkách pořádal zmíněný institut.

Další bádání ukázalo, že řezenský rukopis představuje natolik podstatnou část pohřešované opery, že vedl k nálezu dalších pramenů, a umožnil tak rekonstrukci kompletní opery do co nejautentičtější podoby.

Znovuobjevená Vivaldiho opera Argippo bude po téměř 300 letech opět uvedena v Praze. Ve své novodobé světové premiéře zazní 3. května 2008 ve Španělském sále v reprezentačních prostorách Pražského hradu.

Hudebního nastudování se zhostí mezinárodně obsazený soubor barokní hudby Hof-musici.

Záštitu nad těmito představeními převzali paní Livia Klausová, J. E. velvyslanec Italské republiky v Praze pan Fabio Pigliapoco a ministr kultury České republiky pan Václav Jehlička.

Ondřej Macek, umělecký vedoucí barokního souboru Hof-musici

Antonio Vivaldi (1678–1741)
V roce 2008 bude veřejnosti představena jeho nově objevená opera, napsaná v roce 1730 pro Prahu

ARGIPPO
DRAMA PER MUSICA
DI SUA ECCELENZA
IL SIGNOR
FRANCESCO
ANTONIO
DEL S.R.I.
CONTE DI SPORCK

ARGIPPO
Musicalisches Schau-Spiel
Herrn Herrn
Franz Antoni
Des Heil. Röm. Reichs
Grafen von Sporck

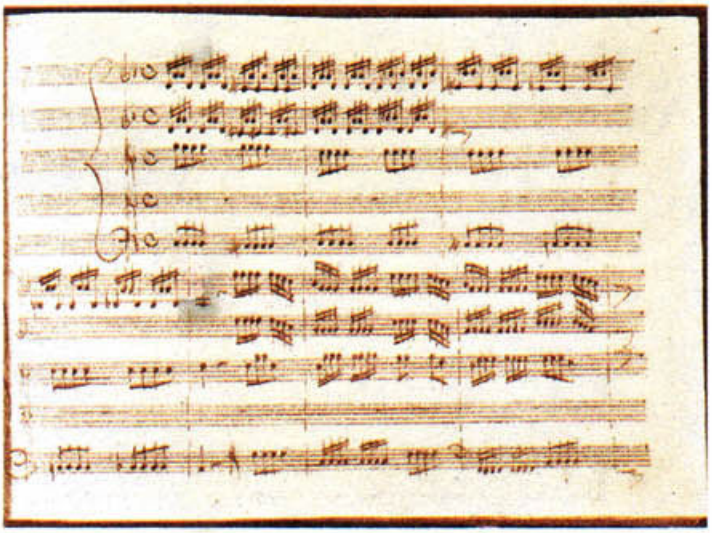

Barokní opera v proměnách scén

Z. VRBOVÁ

Opera Scipione Affricano il Maggiore (Scipio Africanus starší) zkomponovaná Antoniem Caldarou byla provedena v roce 1735 u příležitosti jmenin císaře Karla VI.

V rámci konference „Svět barokního divadla 2006" a divadelního festivalu Miraculum mohli diváci, po více než 270 letech, zhlédnout její obnovenou světovou premiéru v českokrumlovském zámeckém divadle.

Vycházejíce z dobových pramenů, pokusili jsme se oživit toto zapomenuté dílo jak po stránce hudební, tak i scénické. Námět zvolené opery, odehrávající se zčásti na mořském pobřeží, poskytl prostor pro rekonstrukci scény s mořem.

Díky důmyslným mechanickým a výtvarným principům, jež nám 18. století zachovalo, a díky zručnosti všech, kteří se na rekonstrukci podíleli, jsme mohli být svědky skutečného oživení mořských vln, příjezdu lodí a mořské bouře. Pro představení byly dále použity scény : Kabinet, Les, Sál a Chrám. Dle dobových písemných záznamů a ikonografie byl vyroben boční trůn a také rekvizity představující atributy alegorických postav.

Děj opery se odehrává v antické venkovské vile na mořském pobřeží. Nejprve se ocitáme v dekoraci kabinetu. Slavný římský vojevůdce Scipio Africanus, jeho choť a syn se obávají útoku pirátského loďstva.

Po úvodních áriích následuje výměna scény. Spatříme moře v bouři a příjezd lodí. Piráti vystoupí na pobřeží a svým sborem a tanci zpraví diváky o svých úmyslech.

Další proměnou se navracíme opět do vily, tentokrát do dekorace sálu. Scipio a jeho rodina si nemohou být jisti šlechetnými záměry blížícího se pirátského vojska.

Odvaha však káže římskému hrdinovi raději padnout v nerovném boji, než ohrozit čest svého jména a rodiny. Scipio nechává otevřít bránu, aby přijal nezvané hosty, ať jsou jejich záměry jakékoliv.

Zvedá se prospekt sálu a v jeho pozadí vidíme moře. Cizinci nyní mají volný přístup do vily. Namísto boje však přicházejí, aby se poklonili a složili zbraně k nohám velkého hrdiny, jehož sláva dorazivši do asijské Asýrie i africké Númidie, přiměla jejich národy k oddanosti.

Předávají dary a klanějí se v chrámu svému vzoru. Po vykonaném holdu se mohou šťastni navrátit zpět do své vlasti; ocitáme se ještě krátce v lese na pobřeží, kde vojsko naposledy svým oslavným sborem velebí Scipiona a jeho ctnosti. Děj opery je u konce.

Představení však ještě nekončí, to hlavní nás teprve čeká. Každá barokní opera určená pro vídeňský císařský dvůr končí takzvanou licenzou, tedy holdovacím dovětkem, který dosavadní děj opery uvádí do správných souvislostí.

Scéna se promění na chrám a přichází první zpěvačka, aby přednesla gratulaci tomu, jehož pověst a sláva předčí slávu Scipionovu. Tento hold patří císaři Karlu VI.

V předehře slavnostní árie se na scéně objeví dvě pážata, jedno nese vítězné trofeje jako symbol Moci, a druhé hlásnou trubku, symbol Pověsti.

Z oblak se snese Habsburský erb, nesen Fámou, jež ohlašuje slávu Habsburského arcidomu. Na scénu dále přichází tanečnice představující Stálost a Sílu, tedy dvě ctnosti, které jsou osobní devízou císaře Karla VI. – Constanzia et Fortitudo. Určují je jejich atributy. Stálost nese v ruce pyramidu, Síla žezlo.

Po slavnostní árii přichází na scénu zpěváci s vavřínovými věnci a palmovými ratolestmi, symboly Slávy (Gloria) a Vítězství (Victoria). Tentýž sbor, jenž velebil Scipiona, nyní s mnohem větším leskem velebí císaře Karla.

Ve vší slávě nyní přichází středem jeviště alegorie Ctnosti (Virtu), ženská postava v bílých šatech nesoucí vavřínovou ratolest. Sbor se rozestupuje a následují tance shromážděných alegorických postav.

Síla a Stálost pod vedením Ctnosti, za opakovaného zpěvu sboru, utvoří na závěr svých oslavných tanců ve středu trojici, jež symbolicky korunuje celé toto slavnostní dílo.

Scénické efekty v barokní opeře

Z. VRBOVÁ

V rámci divadelního festivalu Miraculum v říjnu 2007 zazněla v českokrumlovském zámeckém divadle v podání barokního souboru Hof-Musici opera „La Semele, ossia La Richiesta Fatale" (Semelé aneb Osudové přání) od Johanna Adolfa Hasseho (1699–1783).

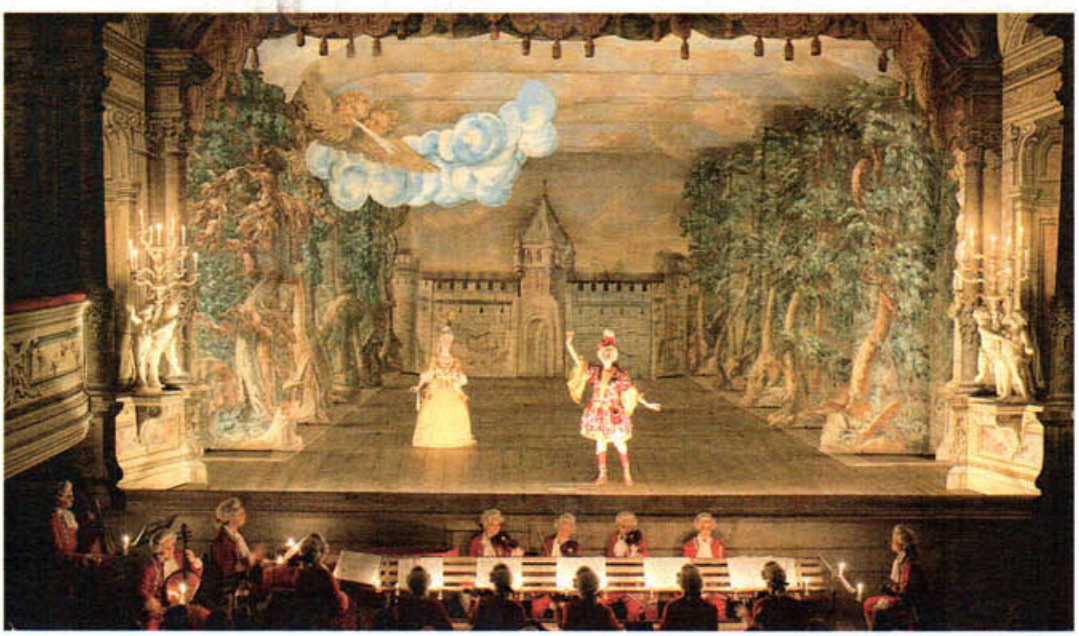

Přestože je děj opery nesen pouze třemi postavami (Semelé, Juno, Jupiter), poskytlo libreto Francesca Ricciardiho vycházející z dramatického příběhu antické mytologie mnoho příležitostí pro výměny kulis a další scénické efekty. Taktéž znamenitá hudební kompozice díla s četným využitím duetů a tercetů umocnila působivost děje řešícího napínavý konflikt lásky a žárlivosti.

Ve dvou částech se postupně uplatnily dekorace lesa, sálu, zahrady a chrámu.

Hned v první scéně mohl divák propadnout iluzi barokního scénického efektu. V lese před hradbami Théb se má objevit Juno sestoupivši z nebes, jak se na bohyni sluší.

Tohoto efektu se podařilo docílit koordinací malované dekorace oblaku a propadla. Nejprve byl k zemi před propadlo na provazech spuštěn oblak ovládaný rumpálem z provaziště divadla. Z propadla ovládaného z dolní mašinérie pak vyjela představitelka Junony, zrakům diváka ovšem skrytá dekorací oblaku. Následně se propadlo uzavřelo, oblak se opět vznesl do výše a Juno náhle stála na jevišti. Vše proběhlo tak, aby oko diváka bylo co nejvíce oklamáno a nestačilo vnímat jednotlivé fáze tohoto efektu.

Sluší se ještě doplnit, že idea tohoto divadelního „kouzla" realizovaného PhDr. Pavlem Slavkem a týmem zámeckých mašinistů pochází ze spisu Pratica di fabricar Scéně, e Machine ne' Teatri (Ravenna 1638) od italského barokního scénografa Nicoly Sabbattiniho.

Při následující výměně dekorací bylo opětně použito propadla, aby se současně s výměnou na sál mohl na scéně objevit stolek. Je třeba připomenout, že samotné výměny perspektivně malovaných kulis trvající dle náročnosti 6–10 sekund jsou samy o sobě jednou z nejkrásnějších iluzí, které barokní divadlo poskytuje.

V dekoraci zahrady se pak na obloze objevily mraky, které zásluhou mašinistů ovládajících příslušné rumpály po chvíli zase zmizely.

Nejpůsobivějším efektem však byl příchod Jupitera, jenž za doprovodu hromobití svými blesky způsobí požár paláce, ve kterém umírá jeho milenka Semelé.

Pomocí dobových ručně ovládaných mechanických strojů se nejprve zvedl vítr a světelná rampa sjela pod jeviště, čímž bylo dosaženo setmění scény.

Následně se ozval hrom a na balkonu před proscéniem se zjevil Jupiter s žezlem z blesků v ruce. Světla, jež mašinisté v horní mašinérii střídavě zastiňovali rozevírajícími se deštníky, vytvořila na scéně iluzi skutečných blesků. Jiná rudě zbarvená světla pak dotvořila iluzi požáru. To vše se odehrávalo v dekoraci sálu za doprovodu hudby, jež svou dramatičností ilustrovala všechny zmíněné efekty.

Hromy a blesky posléze utichly, hudba zeslábla a bylo vidět jen požár a zmírající Semelu, jejíž vzdechy v pauzách vyplňoval věrně napodobený praskot hořícího dřeva. Opera však končí šťastně, Jupiter

svoji milenku oživí a Juno se usmíří se svým chotěm.

Ve slavnostní dekoraci chrámu zazněl ještě závěrečný tercet oslavující věrnost a lásku.

Chrám

Sál

Vězení

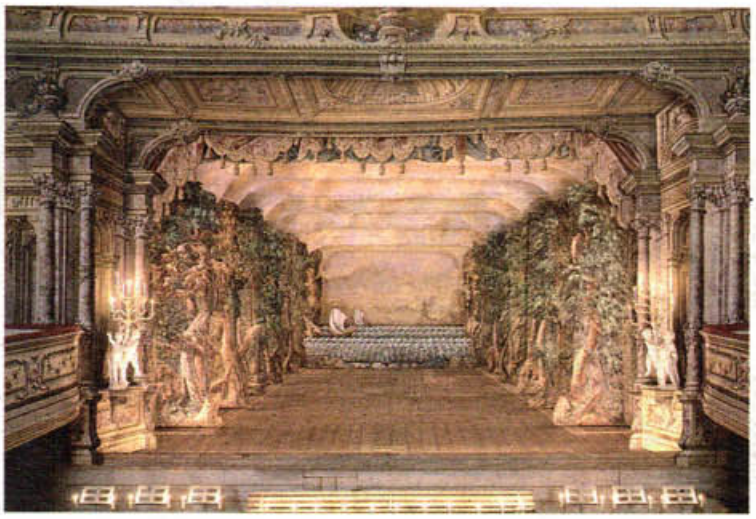

Les – moře

Vojenský tábor

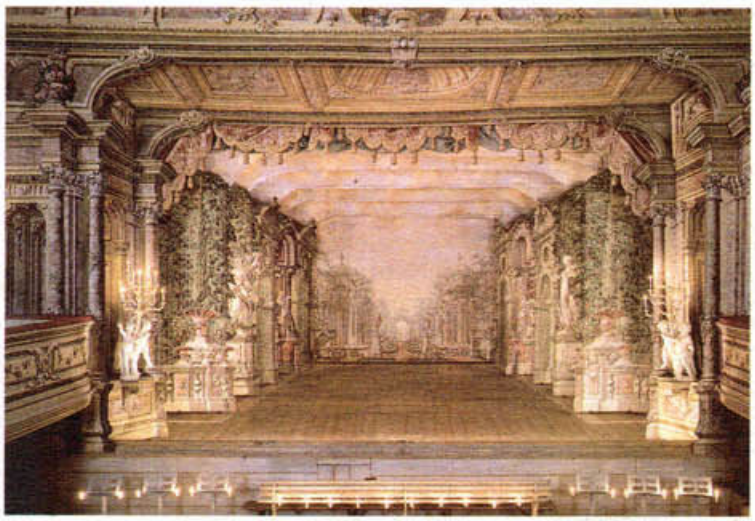

Zahrada

Vážení čtenáři, tato dvoustrana přílohy Deníku je svým obsahem mimořádná. Vždy v odstupu jedné generace, tj. přibližně v rozpětí 30 let, se objeví ve společnosti síly, které završí předchozí vývoj a přinesou něco nového. Fotografická dokumentace scén barokního divadla na zámku v Českém Krumlově je toho příkladem. Souborná dokumetace dekoračních scén je totiž velmi vzácná.

Kolem roku 1905 fotografové Wolf, Seidel a Kerschner zdokumentovali několik scén ze zámeckého divadla, na kterých je patrná míra poškození kulis a nefunkční osvětlení. Další souborná dokumentace pochází z roku 1958, kdy v souvislosti s výzkumy pana doktora Hilmery, fotograf Šila zdokumentoval deset scénických obrazů.

Trvalo dlouhých padesát let, než jsme dospěli k obdobnému projektu. Zdokumentovat celou sérii scénických dekorací je možné pouze za předpokladu, že jsou ošetřeny a opraveny jednotlivé kulisy, je funkční mašinérie divadla, je funkční osvětlení a hlavně je ověřeno, jakou pozici musí zaujímat jednotlivé dekorace v rámci scény pro dosažení

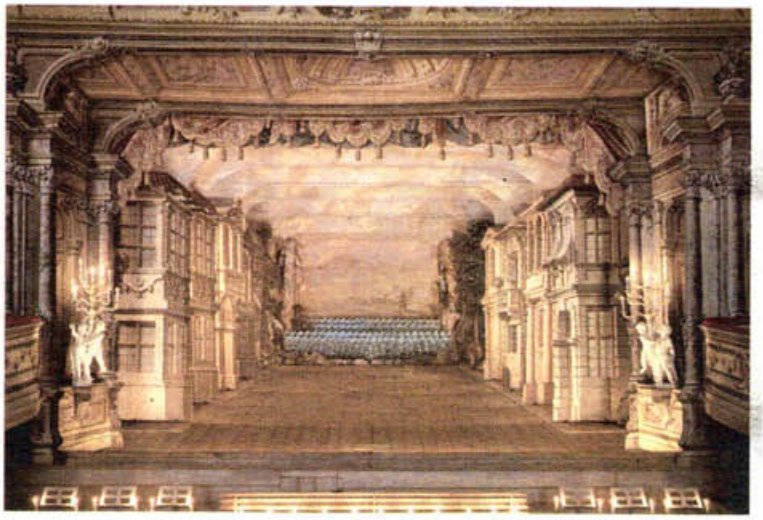

Město – moře

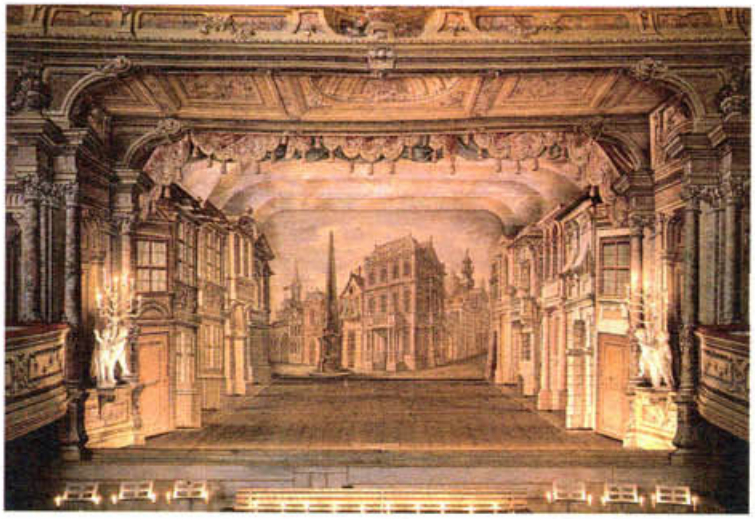

Město – náměstí

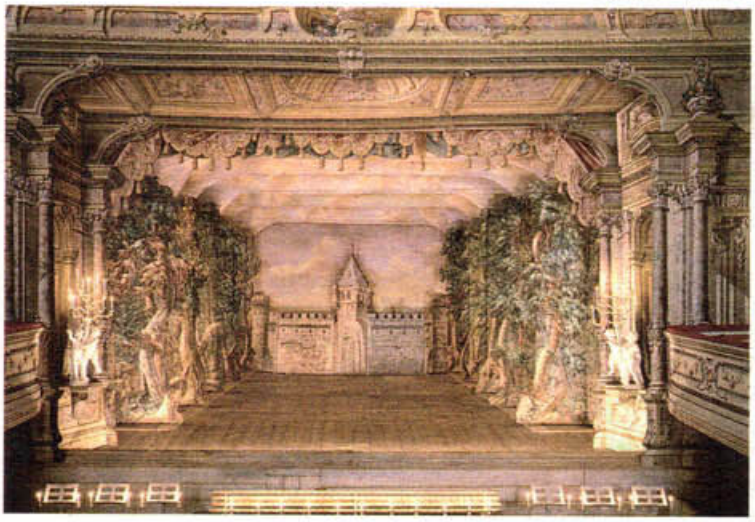

Les – hradby

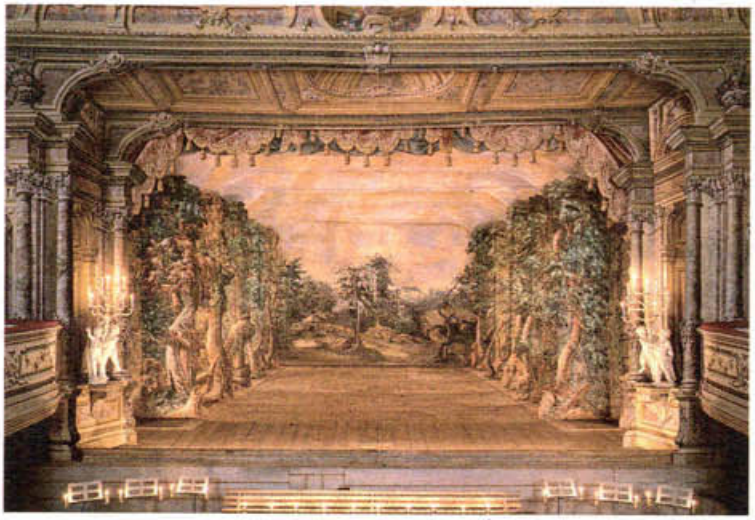

Les

Kabinet

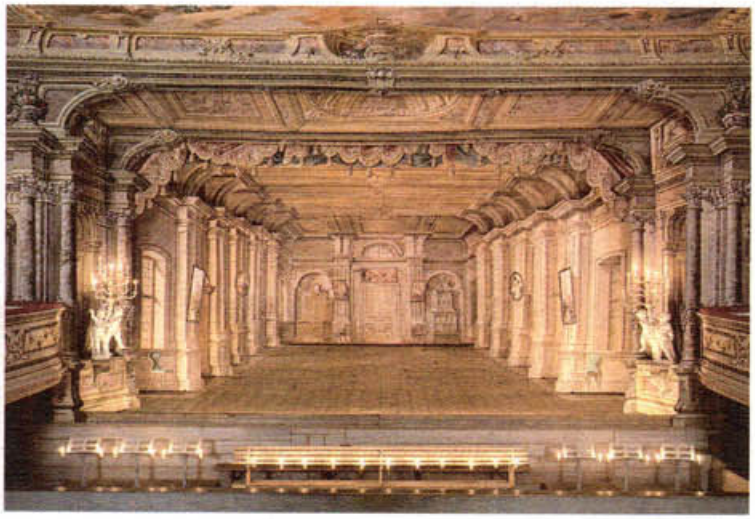

Městský pokoj

celkového souladu barokní perspektivy a iluze. Více jak sedmnáct let trvaly práce související s restaurováním dekorací, se stavební obnovou divadla a se studiem dobových divadelních souvislostí.

Od října roku 2007 do února 2008 pak dva nejzkušenější mašinisté Jan Pilný a Richard Křenek s pomocníky demontovali a odnesli a nanesli a osadili novou scénu. Fotograf Věroslav Škrabánek pak většinou po nocích zdokumentoval nejen celkové scény, ale i jednotlivé kulisy.

Svým rozsahem šlo o mimořádnou práci, kdy bylo nutno vzít velmi opatrně do rukou každou ze cca 200 kusů dekorací, usadit ji na správné místo a propojit lanovody na mašinérii.

Pevně věřím, že všichni, kdo se zúčastnili těchto prací, nepociťovali pouze námahu, chlad a lítost nad ztraceným časem, ale že pocítili i radost a vzrušení, že se dotýkali vzácné divadelní historie a pomohli její dnešní obraz zachovat do budoucna.

Pavel Slavko

Grantová soutěž 2007 v číslech

V roce 2007 se do soutěže o nadační příspěvek přihlásilo celkem třicet jedna neziskových organizací a dalších subjektů třiceti osmi projektů. Účastníci soutěže žádali o nadační příspěvky v úhrnné výši více než 2,4 milionu Kč, celkové náklady na projekty uvedené v projektové dokumentaci se blížily osmi milionům korun.

Nadace finančně podpořila deset projektů celkovou částkou 220 000 Kč. Všechny podpořené projekty se buď přímo realizovaly na českokrumlovském zámku, nebo měly s Českým Krumlovem přímou souvislost.

• Musica Florea, o.s. – J. Starzer – Kouzelná girlanda, balet ze zámeckého archivu v Č.Krumlově z roku 1757	30 000 Kč
• ČVUT v Praze, Fakulta stavební – Tvorba nástrojů pro interaktivní práci s virtuálním modelem barokního divadla II.	25 000 Kč
• Asociace historického tance – Kurz tanců 17. a 18. století – Passacaille	25 000 Kč
• Společnost přátel Českého Krumlov, o.s. – Barokní iluminace	25 000 Kč
• Kiwanis Klub Český Krumlov, o.s.– Den s handicapem, den bez bariér	25 000 Kč
• Společnost přátel Českého Krumlov, o.s. – Obrazová publikace „Příběh maškarního sálu"	25 000 Kč
• Umělecká Beseda ČK, o.s. – Architektonický vývoj středověkého města na příkladu Českého Krumlova	20 000 Kč
• Sdružení rodičů a přátel českokrumlovského dětského sboru – Po stopách Marca Póla	15 000 Kč
• Občanské sdružení Dyškanti – Hudební kultura na zámku v Č. Krumlově v raném novověku	15 000 Kč
• Společnost přátel Českého Krumlov, o.s.– Simulace prostorové akustiky barokního krumlovského divadla	15 000 Kč

Granty 2008

Výzva k zasílání žádostí o nadační příspěvek v roce 2008

Nadace barokního divadla zámku Český Krumlov vyhlašuje pro rok 2008 deváté kolo soutěže o nadační příspěvek:

• Žadatelem může být pouze právnická osoba: občanské sdružení, nadace, nadační fond, o.p.s., veřejnoprávní instituce (vysoká škola), příspěvková organizace.
• Příspěvek lze žádat v oblasti ochrany kulturního historického dědictví, komunitní a kulturní.
• Jeden žadatel může žádat podporu pro více projektů.

Uzávěrka žádostí je 30. dubna 2008.
Nadace v letošním roce rozdělí nejméně 565 000 Kč.
Témata, formuláře žádostí a pravidla grantů, soutěže lze získat na:
www. foundation.ckrumlov.cz,
nebo na adrese nadace: Nadace barokního divadla zámku Č. K., Zámek 59, 381 01 Český Krumlov, tel., fax: 380711298, e-mail: foundation@ckrumlov.cz

Témata projektů

I. Podpora kulturních a komunitních projektů

1. **Popularizace zejména barokní hudební kultury** – živé produkce barokních a dalších hudebních děl, hudební výzkum.
2. **Divadlo 17. a 18. století** – vzdělávací projekty zaměřené na mladou generaci s důrazem na vysokou míru autenticity dobového přednesu a projevu (workshopy, kurzy barokní techniky tance, zpěvu a hry na hudební nástroje, experimentální produkce).
3. **Osvětové a popularizační akce** – výstavy, přednášky a publikační projekty v oblasti barokní divadelní kultury.
4. **Propagace barokní divadelní kultury prostřednictvím moderních informačních technologií (DVD, audio, internet).** Výstupy projektů nesmí být využívány ke komerčním účelům.
5. **Výzkumné a badatelské projekty, zaměřené na poznání barokní divadelní kultury a aristokratických zábav 17. a 18. stol.**
6. **Produkce a výzkum hudebních a divadelních představení.**
7. **Výtvarné aktivity, vytváření uměleckých děl, realizace výstav, kurzů, plenérů a workshopů a výzkum.**
8. **Projekty environmentálního charakteru na Českokrumlovsku.**
9. **Vzdělávací projekty.**
10. **Projekty zaměřené na děti a mládež.**
11. **Projekty přispívající k rozvoji místní komunity a obohacení komunitního života.**

II. Ochrana kulturních památek

1. **Restaurování a rekonstrukce památek, zvláště zámeckých historických divadel, vnitřního vybavení a fondů teatrálií, aristokratických sídel a ostatních cenných památek na území ČR.**
2. **Odborné studie zaměřené na evidenci divadelních fondů, obnovu a oživení zámeckých historických divadel.**
3. **Popularizace památkového kulturního dědictví s důrazem na posilování vztahu místní komunity k památkám - výstavy, přednášky, besedy, benefiční akce, workshopy.**
4. **Vzdělávání mladé generace** – návštěvy kulturních památek, pracovní dílny, besedy, pracovní setkání, studijní cesty či pobyty, badatelská činnost.
5. **Výzkumné projekty související s barokní kulturou.**
6. **Podpora publikační a vydavatelské činnosti.**

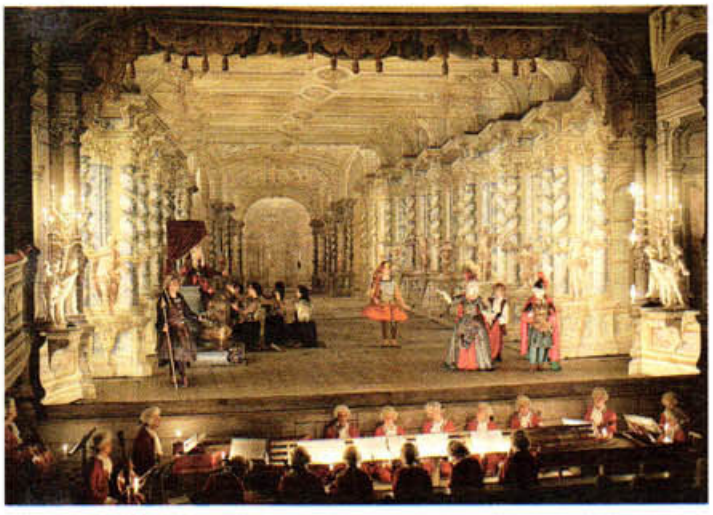

Dlouhodobý plán konference „Svět barokního divadla“ 2002–2010

2002 – Správa a provoz dochovaných historických divadel.
Barokní divadelní kultura jako historický a společenský fenomén.

2003 – Divadelní gestika a mimika.
Režie, divadelní kostým, tanec.

2004 – Mašinérie barokního divadla.
Světlo a jeho principy v barokním divadle.
Dekorace barokního divadla, geografie scény.

2005 – Jevištní tanec v 18. století, náměty a výrazové prostředky.
Kostýmy a příslušenství, problematika výroby kopií.
Líčení, principy a zásady barokního divadelního líčení.
Scénické efekty pro žánr hudebního divadla 18. století.

2006 – Libreto jako podklad pro rekonstrukci žánru hudebního divadla (opera, balet, comedia dell'arte)
Provozovací praxe (přípravy, pokyny, signály mezi orchestřištěm a jevištěm) pro rekonstrukci divadelního představení 18. století.
Dobová scénická režie, rytmus a rychlost scénických výměn, druhy efektů na barokní scéně pro jednotlivé žánry divadla 18. století.
Vztah hlediště a jeviště v divadle 18. století.

2007 – Tematické zaměření: commedia dell'arte.
Vývoj, historie a principy žánru commedia dell'arte.
Commedia dell'arte ve dvorském prostředí.
Slavnosti a zábavy na šlechtických dvorech ve světle opery, baletu, komedií, iluminací a aranžování zámeckých tabulí.

2008 – Tematické zaměření: drama, rodinný charakter dvorského divadla, zahrada jako barokní jeviště, dvorské zábavy a slavnosti, politický charakter slavností.

2009 – Tematické zaměření: restaurování a koncepce obnovy historických divadel.

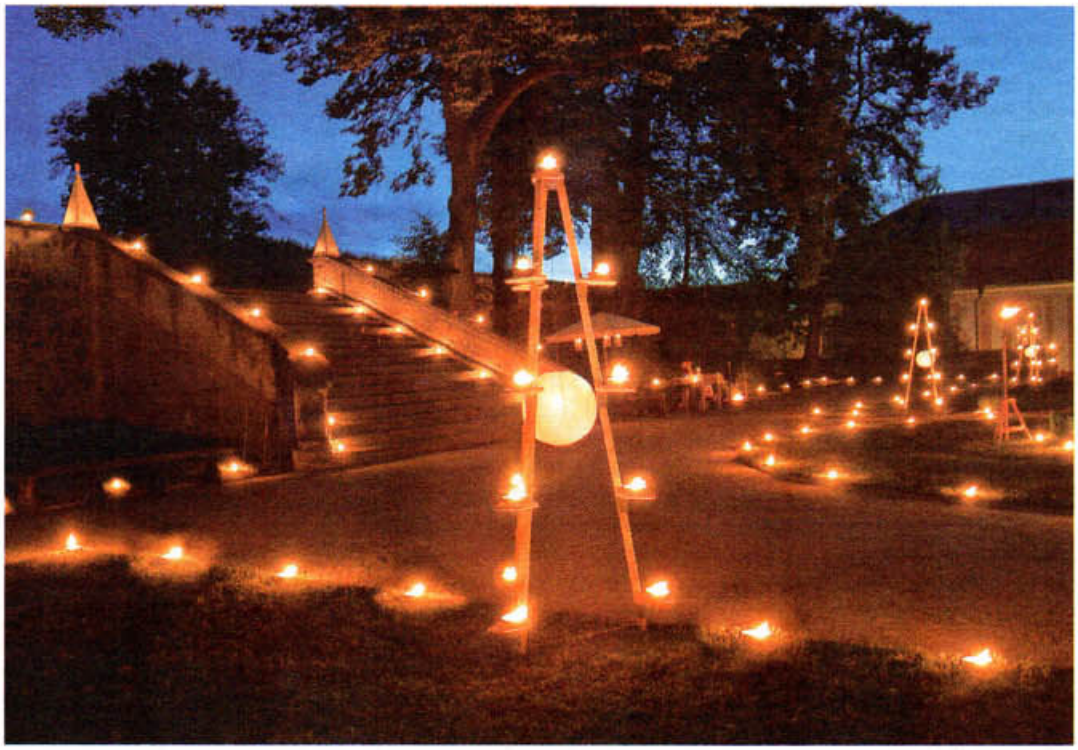

Divadelní archeologie jako cesta komplexní obnovy historických divadel. Obnova historických divadel jak po stránce předmětné, tak po stránce obsahového a funkčního využití.

2010 – Zodpovědnost managementu (vedení) historických divadel za autentický stav historických divadel, za ochranu a zachování historických hodnot divadel, za jejich optimální a dobově charakteristické využití.

Koncepce nadační činnosti v letech 2010–2015

• Posoudit souvislosti, nároky a možnost organizace oficiální světové premiéry v zámeckém divadle, jejímž výsledkem by byl zisk financí na reprezentativní publikaci o zámeckém divadle. **Termín: 2009–2011.**

• Zpracovat na období 2009–2012 tří až pětileté projekty využívající financí z fondů Evropské unie na financování činnosti badatelského centra barokní divadelní kultury v Českém Krumlově. **Termín: projekt zpracovat do roku 2008 s ukončením 2012.**

• Průběžně pracovat na obsáhlé a reprezentativní monografii o zámeckém divadle v Českém Krumlově. Zhodnotit historii budovy, fond dekorací, kostýmů, rekvizit, technického vybavení, mašinérie a koncepci funkčního divadelního muzea s programem dobové divadelní praxe. **Termín do roku 2011.**

• Soustředit podklady pro publikaci Historická divadla v České republice. **Termín: 2012.**

• Přehled historických divadel 17.–19. století v Evropě : soustředit v kompletnosti podklady, tj. mapy s lokací, plány, popis a fotodokumentace pro publikační činnost. Pro studijní CD a na webu informace o historických divadlech v České republice, Rakousku, Německu, Francii, Itálii, Švédsku, Rusku a v jiných zemích. Celkem půjde o cca 50–60 divadel která nejsou výrazně zmodernizována a zachována v převážné míře autenticky. **Termín do roku 2013.**

• Průběžně financovat či iniciovat financování na restaurátorské a konzervátorské práce na fundus zámeckého divadla se zaměřením především na rekvizity, součásti kostýmového příslušenství, efektové stroje, výrobu kopií pro experimentální produkce především scházejících kusů bočních kulis, úpravu sufit, výrobu sufitového osvětlení, výrobu mobiliáře do garderob, výrobu modelů pro studijní předvádění, osazení nově restaurovaných scén a jejich dokumentace, konzervace a opravy stávajících scén. **Termín: 2008–2015.**

• Průběžně propagovat získané zkušenosti z konzervační obnovy zámeckého barokního divadla jako funkčního divadelního muzea, navazovat odborné kontakty, poskytovat odbornou a finanční pomoc sesterským historickým divadlům.

Pro správní a dozorčí radu
Nadace barokního divadla

Pavel Slavko – 15.11.2007

Konference „Svět barokního divadla“ 2007

HANA SRBOVÁ

První červnový víkend byl na zámku Český Krumlov v loňském roce již po šesté v řadě ve znamení mezinárodní konference Svět barokního divadla.

Třídenní akce, jejímž hlavním organizátorem je Nadace barokní ho divadla, se zúčastňují odborníci z ČR i doslova z celého světa. V roce 2007 se k nim připojilo také patnáct studentů z Univerzity v Halifaxu (Kanada), kteří v Krumlově absolvují část letní výuky. Na téma kommedia del'arte, jemuž byl loňský ročník věnován, přednášeli odborníci z Kanady, Velké Británie, Malty, Itálie České republiky i Slovenska. Během přednáškových cyklů bylo prezentováno DVD.

Loňskou konferenci provázel obzvlášť bohatý kulturní program. Páteční večer zahajovala v Maškarním sále benátská divadelní společnost představením Venezia inscena-Compagnia Internazionale představením Únos z lásky (D'amore Rapito). Rozvernost klasické komedie del'arte v podání mezinárodního hereckého ansámblu, který dokázal překonat i jazykovou bariéru a vedle italštiny si vypomáhal i anglickými a českými slovíčky, vystřídala přísná disciplinovanost tanečníků souboru Hartig.

Poté, co se konferenční účastníci a další hosté přesunuli do barokního divadla, zde členové souboru provedli balet-pantomimu Nesmrtelný Harlekýn. Taneční výjevy komedie del'arte z francouzských a italských pramenů rekonstruovala podle grafických zápisů F. Le Rousseau a dalších dobových materiálů choreografka a umělecká vedoucí souboru Helena Kazárová. Následoval balet-pantomima Čarovná girlanda z českokrumlovského zámeckého archivu. Hudební doprovod zajistil soubor Musica Florea pod vedením Marka Štryncla. Publikum mohlo ocenit řadu efektů, které byly během představení využity, ať už se jednalo o výměny divadelních scén, použití propadel, ve kterých tanečníci mizeli i se objevovali a další kouzla čarovné girlandy, která umožnilo magické příšeří barokního divadla.

Závěr večera byl věnován barokní iluminaci Letní jízdárny zámecké zahrady, na které bylo použito dvanáct set kopií dobových svíc a kopie historických osvětlovacích těles. Účastníci si zde mohli nerušeně promluvit, sdělit si navzájem dojmy a bylo pro ně připraveno víno a české sýry.

Konference nabídla opět vysoce ceněný odborný program i společenský program zahrnující přednáškový cyklus, hudební díla provedená v autentickém prostředí zámeckých a divadelních interiérů i neformální setkání účastníků. Nyní nezbývá než se těšit na další, již sedmý konferenční ročník, který proběhne opět v červnu 2008 a na němž Nadace intenzivně pracuje.

Závěrem patří dík Národního památkovému ústavu jako správci krumlovského zámeckého komplexu, bez jehož podpory by konference, stejně jako další nadační aktivity, nemohla proběhnout.

Domenico Pietropaolo (Kanada)

Iain MacIntosh (Velká Británie)

Jim Fowler (Velká Británie)

Kateřina Cichrová (Česká republika)

Cesare Molinari (Itálie)

Helena Kazárová (Česká republika)

Adolf Scherl (Česká republika)

Miloslav Blahynka (Slovenská republika)

Iluminace – barokní osvětlení dobových slavností

V sezoně 2007 jsme zaznamenali u organizátorů slavností a festivalů nečekaný zájem o stylové osvětlení, barokní iluminaci.

Původní nadšenecké experimenty získaly takovou popularitu, že se staly standardní součástí významných kulturních a společenských aktivit na zámku v Českém Krumlově i mimo něj.

Těší nás, že dobové světelné prvky, jako například keramická miska s knotem a parafínem, lampion se svíčkou, průsvitové jehlany, plápolající kotlíkové osvětlení, dřevěné lampy se svíčkou a podobně, vytěsňují žárovky, halogeny a elektrickou kabeláž.

Podvečerní a noční atmosféra zábav či slavností v zámecké zahradě tak nesmírně získává na autenticitě a hosté jsou očarováni podmanivou atmosférou prostoru nasvětleného až dvěma tisíci plápolajícími světly.

Celkem šestkrát připravoval tým pracovníků zámku a osvědčených spolupracovníků celou sadu barokního osvětlení, která obsahuje: dva tisíce keramických misek, padesát lampionů, dvacet osm lamp, čtrnáct jehlanů, dvacet dva trojnožek, osm kotlíků na tyči, osm slunečníků se stojany, sady stolů, lavic, pomocné konstrukce na tvarování světelných linií, závěsná zařízení, konstrukce houpačky, konstrukce baldachýnu pro muzikanty a podobně.

Přibližně čtrnáct dní trvá příprava, neboť vše od knotů, přes rozpuštění parafínu, plnění keramických misek, výroby závěsných zařízení vyrábíme svépomocí. Na rozmístění světel se zpracovává plán světelné choreografie, která prostor světelně modeluje a účastníka klamavé hry světla a tmy orientuje, vede ho a hraje si s ním. Zapálení takové spousty světel vyžaduje techniku, logistiku, nejméně osm až deset pracovníků a přibližně třicet minut času.

S každou akcí získáváme nové zkušenosti, zvyšujeme počty používaných světel a naším snem je jednou připravit dvacet tisíc kusů osvětlení pro nasvícení celé zámecké zahrady jako v roce 1768.

Cesty za historickými divadly

PAVEL SLAVKO

Mnohaletý zájem řady odborníků a odborných institucí sdružených do mezinárodní asociace historických divadel „Perspektiv" o historická divadla v Evropě začíná přinášet zajímavé výsledky a náměty.

V roce 2007 Perspektiv inicioval jednotlivé národní okruhy svých členů k vydání prospektu European Route – Historic Theatres.

Cílem této výzvy je tedy zmapovat nejzajímavější historická divadla, ukázat k nim trasy cest a nabídnout je zájmové veřejnosti k poznávání. Je pravda, že v původní celistvosti (budova, hlediště, orchestřiště, jeviště, zázemí herců, mašinérie, dekorace, kostýmy a podobně), bez výraznějších přestaveb v 19. a 20. století jsou zachována pouze divadla v Českém Krumlově (CZ), Versailles (F), Drotnigholmu (S) a Gotha (D).

Je ale také pravda, že v evropském prostoru existuje několik desítek divadel, které v průběhu vývoje ztratily některou z původních částí. Bylo třeba přestavěno jeviště, odstraněna a nahrazena mašinérie, nedochovaly se dekorace, kostýmy, nebo byly v posledních desetiletí celkově modernizovány a přišly o původní konstrukce, materiály a vybavení. Přesto však jsou cenným dokladem vývoje divadelní architektury, divadelní techniky a divadelního umění.

To co se nezachovalo na jednom místě lze nalézt na místě jiném a metodou skládání střípků mozaiky složit výsledný obraz. To se týká především městských divadel.

V případě dvorních divadel je situace zajímavější a plná překvapení. Z důvodů politických, společenských nebo majetkových upadly významné zámky do zapomnění nebo do nich nebyl jednoduchý přístup, unikly soupisovým pracím a nebyly poznány a zde je možno ještě dnes objevit divadelní poklady. Většinou omšelé, poškozené, ale v původním stavu a s překvapivým rozsahem zachovalého vybavení.

Tuto situaci známe z Čech, Rakouska, Itálie a Francie a Nadace barokního divadla v tomto případě podporuje badatelské aktivity související s objevem nových divadelních míst. Cesty za poznáním divadelní historie jsou doslova spanilými cestami po Evropě a nadace má již ve svém archivu uloženou dokumentaci ke čtyřiceti dvěma divadlům, které stojí za studium a poznání.

Confidencen – Švédsko (1753)

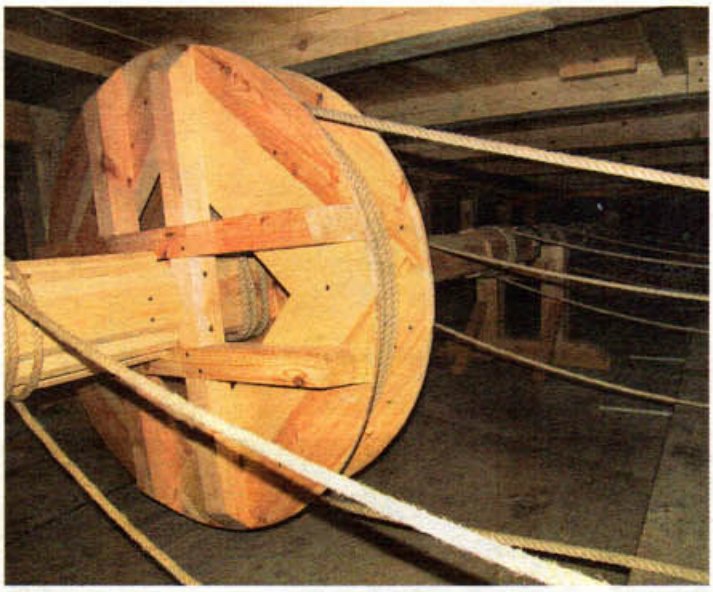

Confidencen – rekonstrukce spodní mašinérie (2005)

Drottningholm – Švédsko (1766)

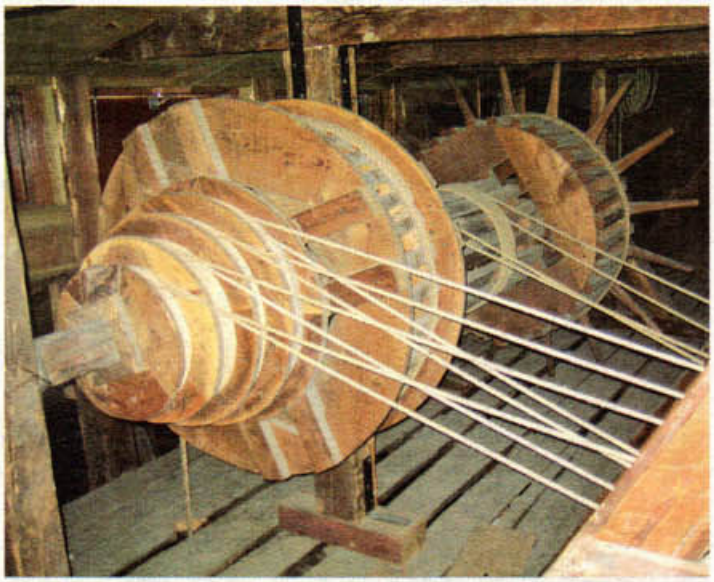

Drottningholm – detail horní mašinérie

Historická divadla

Základní přehled kontinentálních tras a zajímavých divadelních míst:

Nordic Route: Drotningholm (S), Gripsholm (S), Confidencen (S),
Germany Route: Koblenz, Hanau, Schwetzingen, Ludwigsburg, Bayreuth, Meiningen, Gotha, Grosskochberg, Bad Lauchstaedt, Potsdam, Neubrandenburg, Putbus
Channel Route: Copenhagen (DK, muzeum), Richmond (UK)
France Route: Versailles, Compiegne, Eu, Valencay, Jonzak, Digoine, Taillis, Fayolle, Soultberg, LaRoche-Guyon, Sully, Cirey, LesTourelles, Fontainebleau
Italian Route: Vicenza, Parma, Sabbioneta, Monza, Ferrara, Bologna, Cesena, Como, OrioLitta, Hvar (HR), Valletta (M)
Emperor Route: Český Krumlov (CZ), Litomyšl (CZ), Mnichovo Hradiště (CZ), Žleby (CZ), Kačina (CZ), Kozel (CZ), Nové Hrady (CZ), Lambach (A), Grein (A), Weitra (A), Godolo (H), Esterhaza (H)
Eastern Route: Moskva-Ostankino, Archangelskoe (SU), Petersburg (SU), Rundale Palace (LV, zahradní divadlo)

Ludwigsburg – Německo (1758)

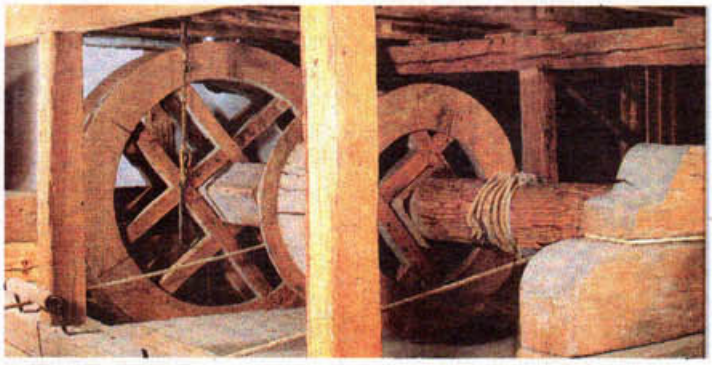

Ludwigsburg – detail dolní mašinérie

Gripsholm – Švédsko

Digoine –Francie (1842)

Gripsholm – detail horní mašinérie

Digoine – vnitřní prostory

Barokní opera, zábava pro úzkou skupinu lidí?

PAVLA PEŠKOVÁ

Barokní opera vždy byla a bude zábavou pouze úzkého okruhu lidí. V dobách svého vzniku, kolem roku 1600 v Itálii, tvořila součást přísně akademických studií florentských učenců, snažících se o rekonstrukci antických tragédií. Takto vlastně mimochodem vzniklý zcela nový hudební žánr se velice záhy stal oblíbenou zábavou aristokracie, která skrze tehdy módní mytologické náměty utíkala do ideálního světa antických hrdinů.

Barokní opera byla vzhledem ke své inscenační nákladnosti zprvu hrána pouze v dvorském prostředí evropských panovnických dvorů, a snad jen s o něco menší okázalostí též v prostorách šlechtických sídel.

Přestože v průběhu 18. století opustila barokní opera výlučně dvorské prostředí a rozšířila se též na jeviště veřejných divadel, jejími diváky byla opět spíše jen aristokracie, schopná zaplatit vysoké vstupné, jež mělo pokrýt nákladnost barokních představení.

Nejdražšími položkami byly zejména iluzivní malované kulisy, důmyslná mašinérie výměny dekorací a mnoha dalších jevištních efektů. Dále specifické kostýmy, vycházející sice ze soudobé módy, avšak s výrazným zdobením a zvýrazněnými detaily jednotlivých postav, v neposlední řadě početný orchestr, zpěváci, sbor a tanečníci.

Éra barokní opery pozvolna skončila s dobou velkých společenských změn po Velké francouzské revoluci a následných napoleonských válkách. Události, které přímo ohrozily výsadní postavení aristokracie, již šlechtě nedovolily provozovat takováto okázalá představení, předvádějící vlastní moc a bohatství.

Barokní opera poté přežívala ještě v 19. století ve zdeformované podobě rodinných slavností v soukromí privátních šlechtických scén.

Studium šlechtické kultury bylo v dobách nedávno minulých poněkud ztíženo vztahem režimu k feudálním zřízením obecně. Teprve po roce 1989 se v České republice uvolnily archivy pro studium barokní kultury a života šlechty vůbec.

Od té doby vzniklo v Čechách několik více či méně úspěšných souborů, specializujících se na rekonstrukce barokních oper. Vznikly také společnosti, sjednocující historiky a muzikology, zabývající se právě obdobím baroka, jež tyto experimentální barokní představení sledují a hodnotí.

Český Krumlov je jedním z výjimečných míst, kde je možné si v praxi ověřit všechny dosud známé barokní principy v reálném historickém prostředí.

Mezinárodní společnost historických divadel v Evropě Perspectiv, při každoročně konaných konferencích, hodnotí, mimo jiné, právě pravdivost viděných inscenací. Vědci se mezi sebou přou např. o věrnosti líčení interpretů, o chybném užití civilních kostýmů namísto stylizovaných divadelních, o správnosti pohybů či nástupu zpěváků na scénu apod.

Ztrácíme se v akademických debatách a přitom si možná jen málokdo z nás dokáže skutečně vychutnat samotný prožitek z opery jako celku. Tímto se barokní opera opět stává výlučnou záležitostí několika málo učenců a nadšenců.

Je pravdou, že dnešní běžný divák sotva rozliší civilní barokní kostým od divadelního, sotva docení komplikované líčení pro spodní osvětlení tváří interpretů svícemi, natož aby pochopil přesnost barokní gestiky, kdy sebemenší pohyb ruky vyjadřoval jistý pocit či emoci.

Přesto však pro všechny bez výjimky zůstává zhlédnutí obdobného představení uchvacujícím zážitkem, v němž hlavní roli hraje sama původní architektura jedinečného divadelního prostoru, tajuplné přítmí s mihotavými plameny svíček, fascinující proměny kulis na jevišti spolu s hudbou a zpěvem vynikajících interpretů...